

DEELgenoot

Historische Kring Blaricum

Opgericht 14 mei 1982

Bestuur

Voorzitter:	J.A.M. Vos	Driftlaan 35
Vice-voorzitter	A.J.M. van Klooster	Kogge 10
Secretaris:	J. Verwaal	Oosthout 18
Penningmeester:	R.P. Machielse	Windvang 27
Leden:	C. de Haan	Ludenweg 16
	A.J.G. Lindeman	Rigterskamp 10
	G.H. Machielse	Ie Molenweg 36
Ere-leden	G.Th. Adema	Schapendrift 9
	J.H. Rigter	Eemnesserweg 4
	W.J.A. Visser	Hazeleger 27

Werkgroepen

Binnen de Historische Kring zijn o.a. de volgende werkgroepen actief.:

Dorpslezingen.

Deze werkgroep verzorgt de drukbezochte jaarlijkse lezing over het dorp, haar inwoners, en andere dorpse wetenswaardigheden.

Dorpsdocumentatie

De leden van deze werkgroep houden zich voornamelijk bezig met het vastleggen van de hedendaagse situaties in het dorp.

Fotoarchief

Deze werkgroep is verantwoordelijk voor het ontsluiten beschrijven, en indexereren van het bestaande fotomateriaal van de Kring alsmede voor het kopiëren van ter beschikking gesteld materiaal.

Genealogie

Door deze werkgroep wordt getracht Blaricumse families in beeld te brengen.

Inventarisatie/Archivering

De leden inventariseren, beschrijven en archiveren de overige materialen van de Kring

Klederdracht

Zij beschrijven en bewaren zaken rond de Blaricumse klederdracht.

Historische Kring Blaricum

Kermisnummer

Deelgenoot nr. 36

Zomer 2001

Inhoudsopgave

Redactioneel.....	2
Van bestuurszijde	3
Oud en nieuw voorzitterschap.....	5
Jaarverslag over het jaar 2000	6
Sinne en Minnebeelden.....	10
Kermis in Blaricum	11
Suikerspindraaijer verlaat Blaricumse kermis voorgoed	17
Messentrekkerij in 't Gooi.....	18
Uit de vorige Eeuw.....	23

Afbeeldingen

De lingeriewinkel van Vos aan de.....	3
W.J.A. Visser.....	5
J.A.M. Vos	6
De tafelberg anno 1920	7
De Kerklaan.....	8
Versierde fietsen op de Eemnesserweg.....	12
Het opbouwen van de zweefmolen in 1991	14
Gedeelte van de rok van een zweefmolen.....	15
De zweefmolen van Van der Laan te Drievliet.....	16
De Brink in Bussum circa 1784.....	19
De Utrechtse poort van Naarden.....	22
De Ned. Hervormde Kerk.....	23
De muziktent	24
“Op de deel” Brinklaan 2a	
Voorpagina: Kassa van de zweefmolen	

Redactie

H.E Klein, A.J.M. van Klooster, R.P. Machielse, J. Verwaal

Redactieadres: Kogge 10, 1261 VK Blaricum

Redactioneel

Met ingang van het Voorjaarsnummer 2001 (nr.35) heeft de vernieuwde redactie een nieuwe weg ingeslagen. Begonnen werd met een nieuwe naam van ons Mededelingenblad, DEELgenoot, en nieuwe vaste rubrieken zoals “Redactioneel”, “Van bestuurszijde” en “Uit de vorige eeuw”. Zoals de af-tredende voorzitter Wim Visser op de laatst gehouden ledenvergadering heeft medegedeeld, zal met ingang van het Zomernummer het blad eveneens aangepast worden naar een wat handzamer formaat. Welnu, dit formaat heeft u thans voor u liggen. Er is een nieuw logo, een nieuwe legenda; de papiersoort is wat gladder. En een niet te verwaarlozen detail is, dat vanaf dit Zomernummer de bladzijden in het vervolg doorgenummerd zullen worden, dus ook voor de volgende nummers van “DEELgenoot”. Over “DEELgenoot” gesproken: de achterliggende gedachte van het idee van ons lid, Mevrouw W.Gommers is: “iemand deelgenoot maken is een vorm van iemand iets mededelen”. Dat is immers mede de bedoeling van ons lijfblad! Wij schrijven bewust “mede”, omdat ons blad ook een middel van communicatie moet zijn tussen al onze leden; vandaar dat wij uw bijdragen en mogelijke ingezonden stukken van harte verwelkomen. Verder borduurt de naam “DEELgenoot” voort op de naam van ons onderkomen “Op de Deel”.

Met de wijzigingen die vanaf het Voorjaarsnummer ingang zijn gezet, is de facelift van ons blad afgerond en verwacht de redactie u een fris, handzaam, maar vooral interessant blad te kunnen presenteren.

Wij zouden haast vergeten dat dit Zomernummer in het teken staat van Kermis in het algemeen, Kermis in 't Gooi maar Blaricum in het bijzonder. De redactie prijst zich gelukkig dat zij voor dit Kermisnummer een aantal gerenommeerde auteurs bereid heeft gevonden om hun bijdrage te leveren: drs.Karel Loeff uit Laren, voorzitter Historische Kring Laren en Frans de Gooijer uit Naarden, meermalen gastschrijver van ons blad en lid van onze Kring.

Tezamen met de vaste rubrieken en het overig nieuws verwacht de redactie dat u met plezier dit Zomernummer zult lezen, waarna u met enige nieuwsgierigheid en wellicht ongeduld zult uitzien naar wederom een topnummer van “DEELgenoot”: De Najaarsuitgave met als centrale thema: “De IJsbaan”.

Van bestuurszijde

De belangrijkste gebeurtenissen tijdens de afgelopen periode waren de jaarlijkse ledenvergadering en de opening van de nieuwe tentoonstelling.

Tijdens de ledenvergadering namen wij afscheid van twee bestuursleden, te weten voorzitter Wim Visser en voormalig secretaris Thea Calis. Zij werden opgevolgd als bestuurslid door Peter Bos en Clara de Haan. Wij heten beiden van harte welkom. Clara is reeds enige tijd actief bij de Kring en zal voortaan penningmeester Ron Machielse assisteren bij o.a. het bijhouden van de ledenadministratie. Peter Bos heeft de taak van public relations functionaris op zich genomen en heeft in de korte tijd dat hij als zodanig voor de Kring actief is, al veel waardevol werk verricht.

Joep Vos heeft de voorzittershamer van Wim Visser overgenomen en zijn eerste daad als voorzitter was Wim te benoemen als erelid van de vereniging. Elders in dit nummer leest u er meer over.

Tenslotte werd door de vergadering een bestuursvoorstel goedgekeurd om een kleine wijziging van de statuten door te voeren. De wijziging houdt in,

De lingeriewinkel van Vos aan de Dorpsstraat (thans Super de Boer)

dat de ledenvergadering niet meer voor een specifieke datum hoeft te worden gehouden. Na afloop van de vergadering werd de video vertoond, die Ron Machielse samen met Jacco Eshuis heeft gemaakt van de Dag van het Werkpaard, die verleden jaar plaatsvond.

Koninginnedag ligt weer achter ons met daarmee de Blaricummerie en de opening van een nieuwe tentoonstelling in "Op de Deel". Thema van de tentoonstelling is "**Winkels**", een hommage aan de vele winkels en bedrijven, die in de loop van de jaren in Blaricum actief zijn geweest en waarvan de meeste nu historie zijn. Centraal in de expositie is een stoffen en manufacturenwinkel met klanten in klederdracht. Daaromheen een groot aantal artikelen zoals die vroeger in winkels lagen en vele documenten van Blaricumse middenstanders,.

Agenda

De najaarslezingen zullen op maandag 1 oktober en maandag 26 november plaats vinden.

Op 1 oktober zal de heer C.G. Scheltema uit Naarden een dialezing geven over de vesting Naarden, met enige uitloop naar de Hollandse Waterlinie en andere vestingen in Nederland.

Op 26 november zal de heer Vlamings uit Eemnes een lezing geven over archeologie. De heer Vlamings is bestuurslid van de afdeling Naerdincklant van de Archeologische Werkgroep Nederland. Hij zal vertellen over het werk dat door amateur-archeologen in het Gooi wordt gedaan, oa. aan de hand van enige vondsten die hij tijdens zijn lezing zal tonen. Hij zal ook aandacht besteden aan een nieuwe wet op het archeologiebestel, die in voorbereiding is naar aanleiding van het een international verdrag, dat kortgeleden ook door onze regering is getekend. Een belangrijk aspect van deze wet is, dat gemeenten een centrale rol krijgen op het gebied van bodemonderzoek, hetgeen een en ander ook dichterbij de geïnteresseerde burger brengt.

J.Verwaal

Oud en nieuw voorzitterschap

Op 23 april j.1. heeft Wim Visser zijn functie als voorzitter van de Historische Kring Blaricum beëindigd. In 1989 was hij aangetreden als interim voorzitter. In zijn eerste jaar begeleidde hij de bouw en verbouw van de voormalige brandweerkazerne aan de Brinklaan tot onderkomen van de Historische Kring Blaricum. Vervolgens werkte hij zeer gedreven aan de uitbreiding van mogelijkheden en taken van de vereniging. Onder zijn voorzitterschap zijn vele projecten gestart. Gedurende zijn bestuursperiode van ruim 12 jaar zijn o.m. drie kronieken, het verzetsboek, het Blaricumse Eeuwboek en het boek Dorpsherinneringen uitgegeven.

Oud-voorzitter Wim Visser

Eveneens een hoogtepunt was de opening van de nieuwe werkruimte op de zolder van het verenigingsgebouw in 1996. Een ander groot evenement was de organisatie van de open TVE dag op 16 mei 1998 met de schitterende aspergemaaltijd. Ook de goede contacten die werden gelegd met de Kringen van Laren, Huizen en Eemnes vormen een belangrijk aspect. Kortom een periode van 12 jaar geheel ten dienste van de Historische Kring in al zijn facetten. Hoewel hij nu is afgetreden blijft hij wel betrokken bij en verbonden aan de Kring als bestuursadviseur en archiefmedewerker. Het voltallige bestuur bedankte Wim bijzonder voor het vele werk dat hij verricht heeft voor de vereniging en heeft op de jaarvergadering unaniem besloten hem voor het erelidmaatschap voor te dragen. In mijn ogen een erelidmaatschap met, wat het bestuur betreft, een gouden randje. Het was voor mij als nieuwe voorzitter een waar genoegen om als eerste daad hem te mogen benoemen tot erelid.

Joep Vos

Vanaf 23 april is uw nieuwe voorzitter Joep Vos. Ik ben van 1 november 1946 en geboren en getogen in Blaricum. Sinds de oprichting van de Historische Kring Blaricum ben ik de derde en met mijn 54 jaar de jongste voorzitter. Ik kwam via mijn fotografische werk in 1993 in aanraking met de Kring. Men vroeg mij wel eens om een fotootje of een vergroting van het een en ander. Op die manier raakte ik steeds meer betrokken bij de club en in 1997 ben ik toegetreten tot het bestuur. Vanaf die tijd ben ik me bezig gaan houden met het fotoarchief en de inrichting van de jaarlijkse tentoonstelling. Tevens heb ik medewerking verleend bij de tot

standkoming van het Eeuwboek en het boek Dorpsherinneringen. Voor mij zal het een hele klus worden om het niveau, dat onder voorzitterschap van Wim Visser is bereikt, te continueren. Ik weet me echter omringd door een goed bestuur waarvan al de neuzen in dezelfde richting staan. Op die manier moet het mogelijk zijn om de vereniging goed te laveren langs obstakels zoals: subsidieperikelen, huurverhogingen, verbouwingen en andere plaatselijke problemen of voornemens.

Joep Vos

Jaarverslag over het jaar 2000

Na het enerverende jaar 1999 met zijn Millennium feesten en Eeuwboek, was het voornemen van het bestuur om in 2000 de aandacht te richten op interne zaken, zoals de algemene en foto archieven. Hieraan is dan ook veel tijd besteed en met name in het fotoarchief zijn grote vorderingen gemaakt. Het thema van onze tentoonstelling was hiermee ook verbonden. Onze expositieruimte werd gewijd aan een aantal foto's uit eigen collectie, van welke wij niet wisten wie of wat erop stond afgebeeld. Naast het zicht op een aantal interessante foto's uit de oude doos kreeg het publiek het verzoek om ons te helpen de afgebeelde personen en plaatsen te identificeren. Aan dit verzoek werd met enthousiasme gevolg gegeven, zodat onze gegevens aanzienlijk zijn uitgebreid.

Op verzoek van de gemeente organiseerde de Kring dit jaar weer een Monumentendag in Blaricum. Het thema was dit jaar “**Water**”, hetgeen aanle-

ding gaf tot fiets- en wandelroutes “Van Tafelberg tot Gooijergracht”, inclusief rondleiding bij de Waterzuivering. In het voorbereiden van deze routes is veel tijd gaan zitten. Helaas was er door het slechte weer (veel water !!) weinig animo bij het publiek.

Het bloed kruipt uiteindelijk waar het niet gaan kan en ook in 2000 werd een nieuw boek op stapel gezet. Hieraan is veel werk verricht in 2000, maar het zal uiteindelijk in 2001 het licht zien. Het betreft een uitgave, waarin de verhalen zijn gebundeld, die Jan Rigter in de loop van de jaren voor Hei en Wei heeft geschreven. In samenwerking met Hei en Wei zijn de artikelen verzameld en uit eigen collectie van foto's voorzien, zodat het boek het midden zal houden tussen de bekende Kronieken en het eeuwboek. Het grote aantal intekeningen, dat we mochten ontvangen wijst erop, dat er veel belangstelling is voor deze uitgave.

De Tafelberg. Hooftpunt van Noord Holland

De Kring werd zijdelings betrokken bij de beroering die in Blaricum is ontstaan over de plannen voor de bouw van de nieuwe school. Hoewel de Kring uiteraard geen partij was of heeft gekozen in dit conflict, werd wel een beroep op ons gedaan om te trachten zoveel mogelijk het karakteristieke van Blaricum te behouden, in dit geval met name de Kerklaan, met Bernardusschool, voormalig klooster en Vitusgebouw. Naar aanleiding hiervan hebben wij contact gehad met een expert van de vereniging Heemschut. Ter ondersteuning werden handtekeningen verzameld. Daarnaast is er informeel contact geweest met enige van onze leden, die deskundig zijn op dit terrein, alsmede met het comité “Hart voor Blaricum”. Doel van deze gesprekken was een oriëntatie van een mogelijk grotere rol van de Kring op het gebied van Monumentenzorg.

Wat de lezingen betreft, werd het jaar traditioneel begonnen met een “boerderijlezing”, die ditmaal de “Torenlaan en omgeving” tot onderwerp had. Na de jaarvergadering werd de video over de Boerenbruiloft vertoond en de najaarslezingen hadden het geslacht Krijnen en de Landgoederen rondom Hilversum tot onderwerp.

De Kring was ook aanwezig op de Dag van het Werkpaard, een vervolg op de Boerenbruiloft van 1999. Joep Vos en Ron Machielse (i.s.m. Jacco Es-huis) maakten een foto- en videoreportages van dit geslaagde evenement.

Er werden drie rondleidingen verzorgd, waarvan twee voor verenigingen en een voor een particulier,.

De zaterdagmiddagen werden goed bezocht en bij wijze van proef is de Kring thans ook op donderdagavonden geopend voor diegenen, die geen gelegenheid hebben op zaterdag te komen.

In het afgelopen jaar heeft de gemeente de systematiek voor subsidie gewijzigd voor alle verenigingen en instituten, die subsidie ontvangen, dus ook voor de Historische Kring. De twee hoofdlijnen van het nieuwe systeem zijn:

- a. Het subsidiebedrag wordt éénmaal in de vier jaar vastgesteld
- b. In ruil voor de subsidie moet de betreffende instelling bepaalde vooraf overeengekomen prestaties verrichten.

In ons geval is de gewijzigde systematiek samengevallen met een forse huurverhoging, als gevolg van een recente taxatie. Bij het bepalen van het subsidiebedrag voor de komende jaren heeft de gemeente hiermee rekening gehouden. In eerste instantie zal de subsidie gelijk zijn aan de huur, maar in de komende jaren zal bij een oplopende huur de subsidie hetzelfde blijven!!

In het begin van het jaar deelde de gemeente mee dat zij voornemens is de boerderij waar ons onderkomen deel van uit maakt, te renoveren. Dit zou voornamelijk de twee woningen betreffen die in dezelfde boerderij zijn gevestigd, maar ons lokaal zou ook betrokken worden bij de werkzaamheden. Na een eerste bespreking over dit onderwerp is niets meer vernomen van de gemeente.

Tenslotte melden wij met droefheid het overlijden van twee oud bestuursleden, Mevrouw Coby Ploeger-v.d.Gijp en de heer Stef Nieuwenhuizen, die beiden een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling en de activiteiten van de Kring.

J. Verwaal

Sinne en Minnebeelden

Door Jacob Cats'neef
LXV!!

Blaricomme r Karremis

*In 't Plaetselicke Nieuws de Goy- en Eemlander,
Staet immer droef en blijde Ghemengheit door malcander;
Men leest der wijsen woort, der dwaesen sot gheckal,
Hier een vroolick feest, daer van een ongeval.
Dat eenen droncken man in het kot bewaerde,
Dat Heer de Bordes weer met lust zijn ampt aenvaerdde;
"Mans-ondergoederen", die in de hey men vont,
Dat luijer vingh een snoeck, die woogh wel vijftien pont.
Dat 't Raedhuys-plan opnieuw den Raet wort aenbevoolen,
Dat in de Schaepenstraet en fret is ghestoolen,
Eylaes, een Gyer-back is in vlammen opgegaen,
Wellicht Nieuw-Valckeveen als Lant-goet blijft bestaan...
En uyt dit menghel-moes van goed' en quade dinghen,
Quaem tweeerley sich in mijn geest naer vooren dringhen,
Een dingh, dat is modern en yet, dat is soo oudt,
Het moye, dat ontstaet, het moy, dat sich houdt.
Daer is toch wel veel goets in 't goye-lant ghekoomen! ...
Lees 't aental baeden, in September hier ghenoomen,
In 't moye bad-huys, dat light aen de Meydoorn-straet,
Getal, dat 't voorighe weer ver te Booven gaet ..
Niet enckel baeden daer de nieuwe dorpelinghen,
Oock echte Goyers sijnt, die onder 't stort-bad springhen;
Och, dat van Henghel nogh beleeft het wonder had:
Een Erref-goyer in een kuyp- of reeghen-bad!..*

*Sijn Goyers in een bad soo heerlick om 't aenschouwen,
Sy sijn verruckelick wanner sy karmis houwen,
Ons lieflick Goye-lant een oord vol vreughde blijft,
Als 't sich verjonght, vernieuwt en ... 't oude moy beklifft.
Naer 't oude ringhen-spel de jonghe Goyse paeren,
In chaysen geciert nogh lustigh heene vaeren,*

*Hoe struys de maeghden sijn, wat stoerheyt bije de mans,
Met wat behendigheyt soeckt elck de beste kans.
Daer is toch schoonheyt in die oude dorps-vermaecken,
Te veel, eylaes, siet men se in verval gheraecken:
En wie sijn lant-streeck mint, niet met genoeghen leest,
Dat tam in Blaricom de karmis is gheweest.
Wy haeten 't nieuwe niet (de dancings, byoscoopen),
De goyers sien wy geern oock naer het bad-huys loopen,
Maer d' echtengoyer gheeft het gheen verheugenis,
Als quijnt in Blaricom de oude karremis.*

Uit de Gooi en Eemlander, Zondagsblad 9 oktober 1927

Een reactie van J.Boerhout op een uitspraak (Het is een dooie boel, mijn-heer) in de G. & E. van 5 oktober 1927

Kermis in Blaricum

Het Gooi is vanouds een streek waar uitbundig kermis gevierd wordt. Alleen het protestante Huizen vormt hierop een uitzondering. Hier wordt pas sinds ongeveer een kwart eeuw een koninginnekermis gehouden en de afgelopen jaren ook een najaarskermis.

Afschaffingen

In de overige dorpen echter spaarde men het hele jaar om zich enkele dagen per jaar uit te kunnen leven. Dit kermisvertier was onlosmakelijk verbonden met bier- en jenever drinken. Door de komst van trein- en tramverbindingen werd het Gooi ontsloten en vestigden zich rond 1880 veel forensen in de toen nog agrarische dorpen. Deze 'burgerheren' vonden de kermis veelal maar niets. Aangezet door een landelijke roep om het 'zondige' kermisvermaak te bestrijden schafte de gemeente Hilversum de kermis in 1899 af. Naarden had al eerder een felle discussie gevoerd over de kermis, die eveneens tot afschaffing had geleid. Bussum volgde tijdens de Eerste Wereldoorlog in 1914. Laren en Blaricum handhaafden de kermis echter en hoewel alle Gooise gemeenten thans weer een kermis hebben, zijn de laatstgenoemden vanwege hun traditie, gebruiken en locatie het meest bekend.

De jeugd viert kermis. Versierde fietsen op de Eemnesserweg (circa 1935)

Het opbouwen van de zweefmolen van Verkuil in 1991

Toch zijn de kermissen van Laren en Blaricum zeer verschillend. Daar waar de kermis van Laren, die aanvankelijk op de Brink plaats vond, uitgroeide tot een grootse kermis met de nieuwste attracties, bleef de Blaricumse kermis een echt volksfeest. De kermis wordt in augustus gehouden en duurt slechts drie dagen. Het begin van de kermis is altijd op de eerste maandag na Maria Hemelvaart (15 augustus). Omdat de kermis nog steeds midden in het centrum gehouden wordt, moet de verkeersroute tussen Laren en Huizen worden omgeleid. In verband met de drukte op deze route mogen de exploitanten pas zondagavond opbouwen.

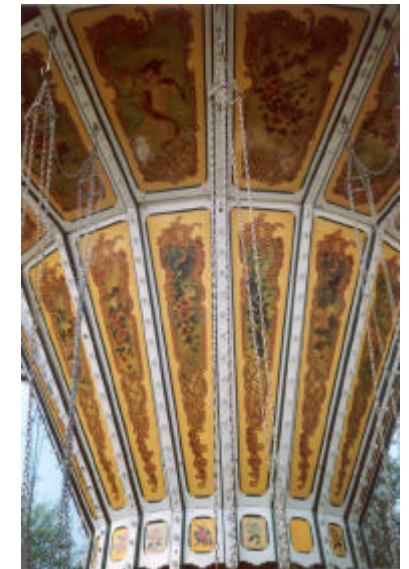
Vaste kern

Het zijn veelal dezelfde attracties die naar Blaricum komen. Wijzigingen in het aanbod zijn meestal afhankelijk van de desbetreffende exploitant die op een bepaald moment zijn attractie inruilt of ermee stopt. In de loop der jaren werd een vaste ploeg exploitanten opgebouwd, die samen voor het vermaak zorgdragen. Hieronder vallen om een paar voorbeelden te noemen de families De Weijer (oliebollen), Sipkema (Nougat), Kabalt (Holly Cranes), Sieburg-Hinzen (autoscooter), v.d. Graat (Babyflug), Dauphin (Klokkenspel),

Ruizendaal (viskraam) en de Kwant (Kop van Jut). Hoewel er vroeger sprake was van andere attracties, zoals de rupsbaan en luchtschommels, is het aanbod op de kermis redelijk constant te noemen. In 1986 was er voor het eerst sprake van de komst van een Polyp, die samen met het Vliegend Tapijt zorgt voor het zogenaamde grootvermaak. Daarvoor had de Jet Bob regelmatig een plaats in het centrum van het dorp. Andere attracties die Blaricum wel eens aandeden waren het Lunapark (diverse jaren) en het Spookhuis (1999).

Zweefmolen

Het hart van de Blaricumse kermis wordt echter gevormd door de zweefmolen. De heer Van der Bulk uit Pijnacker, die jarenlang reisde met de zweef en nu nog met een schuifspel de kermis aandoet, verkocht in 1991 zijn molen aan de familie Verkuil uit Deventer. Deze reisde er nog een paar jaar mee maar besloot in 1995 de molen weg te doen. De zweefmolen was één van de twee grootste exemplaren in ons land en schitterend gedecoreerd door de Leeuwarder decorateur Giesing. Het elegante krulwerk op de slanke 'rok' van de molen en de sierlijke letters op de kassa maakten de molen tot een

cultuurhistorisch uitermate belangrijke en waardevolle attractie. Bovendien blonk de zaak uit door zijn enorme zogenaamde 'vlucht' van maar liefst twaalf meter. Van deze molen werden twee exemplaren gebouwd. Het andere exemplaar, dat jarenlang reisde onder regie van de familie Van der Laan, verdween van de kermis maar is nog wel in Nederland te vinden. De attractie draait nu zijn rondjes in pretpark Drievliet te Rijswijk. Het Blaricumse exemplaar echter verdween helaas uit Nederland. Naar verluid staat deze molen nu weg te branden in de Marokkaanse zon..., waarmee een stuk oer-Hollandse attractiegeschiedenis voorgoed verloren is gegaan! De plek van de zweefmolen werd gelukkig wel ingenomen door een soortgelijke, maar kleinere molen. De familie Van der Tuin uit Breda houdt het zweven op de Blaricumse kermis gelukkig in ere.

Daarmee is Blaricum één van de weinige plaatsen die nostalgie laat gaan boven modern vermaak en waar de pachtopbrengst daarom ook niet bovenaan staat.

Publicaties

Over de geschiedenis van de kermis is behoorlijk wat literatuur verschenen. Twee jaar terug verscheen een groot boek over de kermis van Hoorn, terwijl over plaatsen als Dordrecht, Weert en natuurlijk Tilburg al eerder is gepubliceerd. Het zou interessant zijn naar de geschiedenis van de Blaricumse kermis en haar attracties nader onderzoek te verrichten. Een voorbeeld van een exploitant waar bijvoorbeeld geen foto's van bekend zijn, is de suikerspinkraam van de heer Bakker (zie bijgaand artikel uit de Gooi- en Eemlander). Met name over de oudste attracties - en wellicht andere locatie(s)- van de Blaricumse kermis is nog bijna niets bekend, en helemaal niets op schrift verschenen. Het menselijk geheugen is kort en daarom tracht ik zoveel mogelijk om de lopende zaken te documenteren. Zo zal menigeen al weer vergeten zijn dat er in Blaricum ooit een hele grote poffertjeskraam heeft bestaan tegenover Bellevue. De kraam van de familie Albers uit Deventer kon de traditie van De Haan in Laren echter niet aan.

De zweefmolen van Van der Laan te Drievliet deze is identiek aan de draaimolen die in Blaricum stond.

Oproep

De Stichting Kenniscultuur, waar ik medebestuurder ben, houdt zich bezig met de documentatie over kermissen en haar attracties. Daarom het verzoek: indien u nadere gegevens heeft over de Blaricumse kermis, of oude foto's, om deze beschikbaar te willen stellen voor reproductie. De Stichting geeft ook een reeks uit over de geschiedenis van kermisattracties, waarvan reeds verschenen zijn de rupsbaan, autoscooter en de achtbaan. In juli verschijnt een boekje over kijkwerk. Wellicht is er ooit ook zoveel materiaal dat er een apart boekje kan worden gewijd aan de Blaricumse kermis....

Mijn adres is: Wally Moesweg 8, 1251 AT Laren,
of via e-mail karel.loeff@planet.nl

Suikerspindraaijer verlaat Blaricumse kermis voorgoed

Uit: de Gooi- en Eemlander, 18 februari 1987

De suikerspinnenkraam van de Laarder kermis-exploitant Th. Bakker is niet meer. Bakker (61) die ruim veertien jaar op de Blaricumse kermis was te vinden, heeft zijn zoete handel wegens gezondheidsredenen moeten opdoeken. "Ik was liever doorgedaan, maar ja, dat ging niet meer. De vingers werden stijf en het draaien leverde problemen op".

Voor Bakker is dit een moeilijke beslissing, want hij heeft zijn hele leven met de kraam, kermissen in stad en land afgereisd. Het vrije leven zat hem in het bloed. "Als ik nu achttien was, zou ik er net zo lief weer instappen. Dat gemoedelijk sfeertje onder elkaar, de gezelligheid, dat maakt het vak zo leuk".

Na zijn diensttijd stond het voor Bakker vast dat hij zijn brood zou verdienen in de kermisfeer. Suikerspinnen draaien was niet meteen zijn grote liefde, maar werd meer uit nood geboren. Hij trok met een draaimolen het land door, maar dat bleek een grote misser te zijn. "Die heb ik met verlies moeten verkopen, dat liep gewoon niet". De draaimolen werd ingeruild voor een rondreizende golfbaan, maar dat werk was te zwaar. "Ik kreeg suikerziekte en mocht me niet teveel inspannen". De suikerspinnenkraam was het volgende project dat aanzienlijk lichter was en dat liep heel goed. "In het begin moet je wel leren draaien, want daar komt heel wat bij kijken. Ik

heb heel wat suiker “verdraaid”, zonder dat het iets opleverde. Later kwam de “schwung” erin”.

Hoewel Bakker zelf nooit iets van zijn maaksels heeft mogen proeven door zijn ziekte, had hij over klandizie nooit te klagen. “Het was altijd een gezellige drukke en de Blaricumse kermis behoorde tot mijn favoriete plekken. Blaricum is wat dat betreft net als Brabant: een echte volkse kermis. Daarom was Blaricum ook veertien jaar m'n vaste stekkie”. Een goede stek was altijd de plek naast de kinderspeelgoedkraam. “Lekker op de kop, pak je gelijk het grootste publiek”.

Het werk als kermisexploitant is zwaar en je kunt er amper van rondkomen. Het is vaak reizen tot diep in de nacht en maar afwachten of dat de volgende dag het publiek komt opdagen. Ik heb zelf vrijwel altijd met verlies gewerkt, maar ik heb er heel veel van gehouden. Ik kom nu niet meer op de kermis. Echt niet meer. Ik houd me nu bezig met m'n honden. Ik ben getrouwd en heb 800 kinderen. M'n kermiskinderen. Maar dat is nu allemaal voorgoed voorbij”.

Messentrekkerij in 't Gooi

In de 18e eeuw was 't Gooi een streek waar buitenshuis weinig te beleven viel. Wel waren er in de dorpen enige herbergen waar gezelligheid van mannen onder elkaar vooral uit het drinken van sterke drank bestond. Soms werden er ook dansavonden voor vrijgezellen gegeven, die bekend stonden als 'jongspel'. Bij het jongspel werd de muziek verzorgd door een aantal vrouwen. Zij zaten op een verhoging en trommelden en klepperden met een lange sleutel. De avond werd betaald door een groep jongens. Gezamenlijk laptten zij geld en kochten daarvoor een vat bier. Danslustige meisjes stelden zich op in twee rijen voor de deur van de herberg. Iedere jongen koos een meisje en danste ermee zolang zij hem beviel. Wanneer hij genoeg van haar kreeg, bracht hij haar weer naar buiten en koos een ander. Was het vat bier leeg, dan bleven alleen de grootste liefhebbers over, zij betaalden hun vertering verder uit eigen zak¹.

---

¹RAH Collectie Perk inv. nr. 1. Historische aantekeningen van Andries Schoenmaker.

De brink in Bussum gezien vanuit de herberg 'De Oranjeboom'(1784)

Het hoogtepunt binnen ieder dorp was de jaarlijkse kermis. De vroegste van Gooiland was de Bussumer kermis van begin juni. Op maandag 4 juni 1770 was het weer zo ver. Er werd gedanst en stevig gedronken. Ook van elders kwamen kermisvierders. Uit Naarden kwam de wat oudere soldaat Thomas Delva met zijn kinderen. In de herberg van Marretje, de weduwe van Jan van Soest, besloot hij een biertje te gaan drinken. Daar waren echter ook zes Huizer boeren, die de gezelligheid buiten hun eigen dorp zochten. In het calvinistische Huizen was kermis taboe. Dergelijk zondig vermaak was de Here niet welgevallig. Het waren niet altijd de besten die hun heil en vaak ruzie elders zochten. Ruziemaken was vroeger een soort sport. Vooral het 'bekkesnijden' was populair. Bij een dergelijke uitgelokte vechtpartij was het 'de kunst' om je tegenstander met een mes een haal over zijn wang te geven. Het slachtoffer liep daarna zijn leven lang met een litteken rond². Mogelijk waren de Huizers ook toen daarop uit. Ze begonnen Delva lastig te vallen. Eerst wilden ze hem dwingen mee te dansen. De soldaat weigerde dat, waarop één van de Huizers zijn kan bier afpakte en leegdrank. Delva zei spottend: “Drink maar op mijn rekening”. Waarop de andere Huizers te-

---

² Ferdinand Huyk - Jacob van Lennep (hoofdstuk 2)

gen hun kompaan zeiden: “Rekening of geen rekening, neem maar weg”. De herbergierster Marretje, bang voor een vechtpartij, probeerde de zaak te sussen en vroeg Delva stil te zijn, omdat hij tegen de overmacht niet op kon. Daarop gaf één van de Huizers Delva onverwachts van achteren een klap op zijn hoofd. Deze vechtersbaas had een rode vlek op zijn gezicht, mogelijk een overblijfsel van een vroegere vechtpartij. De soldaat was ongewapend, maar plotseling trokken de boeren en hij hun messen en al vechtende verlieten zij de herberg. Het slachtoffer wist weg te vluchten en verstopte zich bij Kees Perk in de nok van het dak. Gezeten op een hanenbalk bleef hij angstig wachten tot de kust veilig was. Nadat de messentrekkers weggetrokken waren riep de vrouw van Kees Perk hem naar beneden. De vrouw gaf hem brandewijn om zijn wonden te wassen. Thomas was licht gewond, maar voelde zich voldoende hersteld om met zijn kinderen naar de kermis te wandelen. De Huizers hadden zich inmiddels in twee groepen gesplitst, die elders in een huis gingen eten. Eén van de Huizers werd weer naar de herberg gestuurd om twee flessen wijn te halen. Ter hoogte van de Kapel stuitte Delva op de wijnhaler. In de daarop volgende knokpartij wist de soldaat de Huizer eronder te krijgen. Echter op diens geschreeuw schoten zijn kameraden hem te hulp en er volgde een nieuwe steekpartij waarbij het slachtoffer een steek in de borst opliep. Thomas sloeg op de vlucht en verstopte zich in de kelder van Hendrik de Kleermaker. Na een langdurig verblijf durfde hij zijn schuilplaats te verlaten en sloop hij naar Naarden. Aldaar werd hij om negen uur 's avonds onderzocht en verbonden door de stads-chirurgijn Cornelis Brouwer. De chirurgijn bracht een rapport uit en vermeldde vier snijwonden. Eén op het voorhoofd, één over de neus, één op de zij van de linkerborst en één aan een vinger.

Thomas Delva (ook wel Delvaart) was soldaat van de compagnie Invalides die te Naarden in garnizoen lag. De commandant van de vesting Naarden, Kolonel Cornelis van Gheel van Spanbroek, liet Thomas Delva arresteren en opsluiten bij de hoofdwatch. Daar werd hij verhoord en hoewel zijn bezing niet veel verschilde van de opgeroepen getuigen werd hij uit het leger ontslagen.

De schout van Naarden, Cornelis Haack, liet een onderzoek instellen naar de toedracht. De herbergierster Marretje hield zich op de vlakte, ze was waarschijnlijk doodsbang voor wraak van de Huizers. Enkele Bussumse getuigen: Tijmen Schalk, Corn. Jacob Ruyter, Claas Jan Majoor en Hendrik Vut, werden ook ondervraagd. De namen van de messentrekkers kon men

achterhalen, ze kwamen er met een geldstraf van af³. Dat laatste was een buitenkansje voor de schout, want die streek altijd een derde van de boetes op.

De zaak kreeg een langdurig vervolg, omdat de stadscommandant de schout het recht betwistte om vonnis te vellen in deze kwestie. Tot in de hoogste instanties werd deze zaak uitgevochten⁴.

Tijdens de Blaricummer kermis uit die periode zal het ook wel tot steekpartijen gekomen zijn. De Blaricummers regelden dat waarschijnlijk meestal onder elkaar. Mogelijk kneep ook de plaatselijke schout Duurkant een oogje dicht, want hij kon niets aan deze zaken verdienen. Als er bloed vloeide kwam de stedehouder van het Gooi daaraan te pas en dat was de schout van Naarden. Over messentrekkerij tijdens de Blaricummer kermis kwam schout Cornelis Haack en zijn voorgangers niets aan de weet. Soms werd echter zelfs de Blaricummer 'upper ten' bedreigd en dat ging uiteraard niet in de doofpot. Zo reden op 22 december 1718 vier ruiters van Blaricum naar Huizen. Het waren Cornelis Ploos van Amstel, Anthonij Killewig, Claas de Swart en Gerbrand Jansz Hogenbirk. Plotseling trok Hogenbirk zijn mes, zonder dat de anderen enige aanleiding daartoe gegeven hadden. Gerbrand dreigde met 'veele verwoestheijt' hen te snijden. Claas de Swart viel door schrik en 'alteratie' van zijn paard en ook Ploos van Amstel belandde op de grond en sloeg op de vlucht. Gerbrand sprong van zijn paard, zette de vluchteling na en gaf hem in steek in diens 'rok'. Vervolgens keerde hij zich tot Killewig terwijl hij woest schreeuwde: “Nu sal het in voor de Duyvel gelden”. Verschillende malen stak hij onderwijl toe, maar het slachtoffer wist te ontkomen.

Op 11 januari 1719 stond Gerbrand Jansz Hogenbirk uit Huizen te recht bij de schout en stedehouder van Naarden, Gerard Ganseb genaamt Tegnagel. Hogenbirk ontkende alles en tot een strafeis kwam het die dag niet. Vele vellen papier werden later aan deze zaak gewijd. Mogelijk had Hogenbirk machtige vrienden, want over een veroordeling is niets in de 'Criminele Rol' te vinden⁵.

F.J.J.de Gooijer

³ OAN 3054 Criminele Rol Naarden 4 juni t/m 18 september 1770

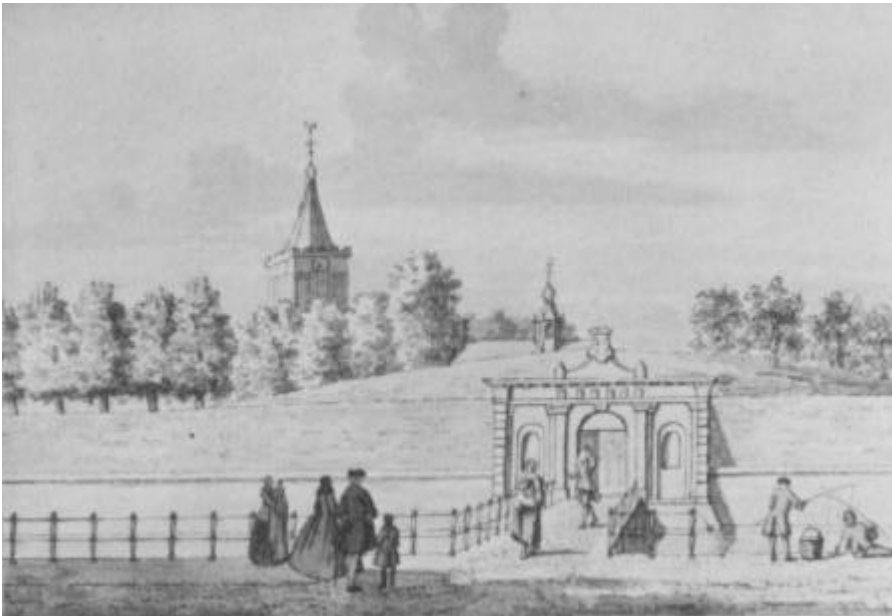
⁴ Die van Lage Bussum - J.V.M. Out (hoofdstuk 10)

⁵ OAN 3043 Criminele Rol Naarden 11.01.1719 t/m 21.03.1724

*Ghy Heeren, ghy Burgers, vroom en wel gemoet,
Mijdt der Boeren Feesten, sy zijn selden soo soet,
Of 't kost yemant zijn bloet,
En drinckt met mijn een roemer Wijn:
Dat is jou wel soo goet.*

't Kan verkeeren

Gerbrand Adriaansz Bredero 1585 – 1618

De Utrechtse poort van Naarden omstreeks 1745

Uit de vorige Eeuw

Uit de Parochiegids voor R.K.Blaticum van zo'n 33 jaar geleden lezen wij dat het toenmalige Kerkbestuur bestond uit: Pastoor H.Remmer (Voorzitter), M.A.Bek (Secretaris-Penningmeester) en de Leden: G.H.Eggenkamp, H.de Gooijer, A.J.van Klooster en Kapelaan J.v.d.Stok.

Bij de Hervormde Gemeente was najaar 1970 een “Domineeloos” tijdperk. Wij lezen, dat als waarnemend predikant tijdens de vacaturetijd optreedt Ds.Th.van Sprang uit Laren. De beroepingscommissie deelde mede, dat predikanten uit grote en kleine gemeenten in ons land interesse toonden voor een beroep naar Blaricum. De beroepingscommissie is nu dus bezig met de belangrijkste taak en wel het opnemen van contact met degenen die de Hervormde Gemeente van Blaricum als predikant zouden willen dienen. Op 8 oktober 1970 kwam het verheugende bericht binnen, dat Ds.H.P.Venema het beroep naar Blaricum heeft aangenomen. Als alles naar wens verloopt, dan zal hij op zondag, 3 januari 1971 intrede doen.

Na de muziekgezelschappen “Eensgezindheid” en “Juliana” is gebleken, dat er toch nog muzikale Blaricummers waren: zij waren verenigd in “Blaricums Drumband en Trompetterkorps”, waarvan de Voorzitter-Secretaris

was P.J.de Kaste, wonende aan de Raadhuisstraat 26. Wie neemt het initiatief om in Blaricum opnieuw een Fanfare- of Harmoniekorps op te richten ? De Muziektent staat er, dus.....

De redactie van Tussen Hei en Wei heeft in 1970 gevraagd om een visie te geven op de situatie in Blaricum anno 1984. Met name was de redactie erg geïnteresseerd in de toekomstige ontwikkelingen op de Oostermeent (Bijvanck) en de relatie tussen dat woongebied en het oude dorp over 14 jaar. Er kwamen, behalve van 2 redactieleden, nog 3 reacties binnen. En hun voorspellingen logen er niet om. Griezellig zou je ervan worden als zou uitkomen wat zij gedacht hadden dat in 1984 zou gebeuren. Gelukkig werd 14 jaar later de ontwikkeling op de Oostermeent (Bijvanck) wel even anders.

Als uitsmijter dit bericht:
Het aantal inwoners is in 1970 wederom teruggelopen. Op 31 december 1970 bedroeg dit aantal 6341 tegen 6375 in 1969.
Dat is dus even schrikken !

Henri Klein

Historische Kring Blaricum

Doelstelling

De Historische Kring Blaricum stelt zich tot doel de geschiedenis van Blaricum te onderzoeken en bekend te maken; voorts voorwerpen, afbeeldingen, geschriften en boeken betreffende de historie van Blaricum te archiveren en ten toon te stellen, zomede de belangstelling daarvoor te bevorderen.

De **contributie** bedraagt (minimum) f 25,- per jaar. Hiervoor ontvangt men 3x per jaar het mededelingenblad met alle relevante informatie. Voor leden die buiten Laren en Blaricum wonen wordt dit bedrag verhoogd met f 5,- als bijdrage in de verzendkosten van het mededelingenblad.

Het lidmaatschap loopt van 1 januari t/m 31 december.
Opzeggen dient schriftelijk te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar.

U kunt zich aanmelden als lid van de Historische Kring Blaricum door overmaking van het contributiebedrag (na 1 september het halve contributiebedrag) op bankrekening 3349.25.707 t.n.v. Historische Kring Blaricum onder vermelding van "nieuw lid" en uw volledige adres. Nieuwe leden ontvangen alle nummers van het mededelingenblad van het lopende jaar.

Het verenigingsgebouw "**Op de Deel**" is gelegen aan de Brinklaan 2a te Blaricum en geopend op zaterdag tussen 14.00 en 16.00 uur, alsmede op donderdag van 20.00 tot 22.00 uur.

